

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

AVALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSÁK:

TARCSAFALVI ALBERT

GYÖRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Üdv a királynak!

Üdv a főpásztornak!

Nagy és hatalmas birodalmak uralkodója, kicsiny és nagyra-törő egyház lelkipásztora minden évben összetalálkozik augusztusnak kenyeret adó áldásos hónapjában. Ez idén az augusztus mindkettőnek nagyobb szerű és izgatóbb volt, mint valaha. A király ünnepelte 85 évét és hadseregeinek dicsőséges diadalát, a püspök 80 évét s királyának, híveinek áradozó szeretettel koszorúzott ünneplését. A király szemléli az ellenség tovarohanását, a püspök várja híveinek egybegyülekezését. A király Ferencz József-rendje nagykeresztjét ajándékozza püspökének, a püspök hívei áldozatkészségéből ezreket tevő összeget küld a királynak születésnap ajándékul, hogy a nagy harcokban megbénult katonái fölségelésére adja. Ez is gyönyörűséges összetalálkozás.

Éljen a király!

Éljen a főpásztor!

A *székely vitézség* olyan, mint a gyújtó szikra. Nem is tudod honnan támad, csak azt látod, hogy terjed, mélyül, erősödik, végül lángban tör ki s akkor gyújt, világít, ha kell melegít, de bizonytalán éget, elégeti mindazt, amit utjában talál. Védekezni is nehéz vele szemben, mert őt minden mozdulat éleszti, erősíti, s a ki harcba száll vele saját vesztére tör, mert ördögi fogással, mintha átvinné, elszinná tőle az erőt és ellene fordítja. Neki győzni kell. A székely a csatában csak két dolgot ismer: a győzelmet és a halált, azt keresi, ezt nem kerüli. Meg van az eredmény, a sok csodás győzelem és a sok hősi halál. Fonjatok cserkoszorút és tegyétek a házuk homlokára.

Ha jó eszméd támad, azonnal tedd papírra, vagy mond el másnak, hadd terjedjen. Ha harag gerjed szivedben, várj egy órát, inkább huszonnégyet, hadd ülepedjék le a fölkavart vér s láss tisztán, ítélj nyugodtan, mert a haragot, éppen, mint a vízben a zavartságot kívülről dobott kő, vagy a parton leselkedő és megriasztott béka idézi elő. A haraggal kilőtt szót, valamint az eldobott követ is, visszavonni többé nem lehet. Jaj neked, ha egy pillanat haragja miatt egész életedben, vagy csak egy napig is vezekelned, búsulnod és szenvedned kell.

Hallgatom a kis madarakat. Egyik sir, jajjong, ágról-ágra száll. Több énekelget, csiripel, némelyik hívó hangon szól, keresi társait. Legérdekesebb az anya, amely repülni tanítja kis csapat fiókáit. Gyönyörű rend van ebben az ők köztársaságukban, de nem állandó a béke, mert a zsarnok ragadozó leselkedik szüntelen s a dal után elindul, de nem azért, hogy közelebről hallgassa, hanem, hogy lopva elfogja a kis ártatlant. Most is hallja egy áldozatnak a sirását. Ilyen mindig hallható, mert a gonoszok soha, soha sem pusztulnak ki a földről.

80 év Krisztus szellemében.

Írta: **Percelné Kozma Flóra.**

A mai érdekhajhászó, Istent és krisztusi eszméket tagadó materialista világban, midőn erősködve bizonyítják velünk szemben, hogy az állatot az emberben soha legyőzni nem lehet, tehát háború és erkölcstelenség mindig volt és mindig lesz — szinte áhítatos elfogódottság vesz rajtunk erőt, midőn megemlékezünk egy krisztusi életről, mely immár 80 évet ért el a nélkül, hogy valaha a jézusi feladathoz, *jézusi békéhez* és eszméhez hűtelen lett volna.

Ha valaki, hát *Ferencz József* püspök igazán rászolgált a krisztusi jelzőre, lévén Magyarország egyik legtürelmesebb, legszelidebb és *legeszményibb haladást* képviselő püspöke.

Nem én vagyok arra hivatva, hogy áldásdús életét minden izében részletezzem — sőt ez nagy szerénytelenség volna tőlem — de igazán nem tudom megállni, hogy legalább csak azt a szereplést ki ne emeljem mintaszerű életéből, amit egyleti működésünk alatt tapasztaltunk részéről, mindnyájunknak atyja, útmutatója, vigasztalója s igaz barátja lévén egy személyben.

Mikor megalakítottuk a Budapesti Dávid Ferencz Egyletet s liberális elnökünk vezetésével kitűztük emberszeretettől áthatott programmunkat, mely szerint kis templomunk minden felekezeti egyházi szónoka számára nyitva álljon s együttesen tárgyalhassuk meg a vallás nagy és szent érdekeit az uralkodó materializmussal szemben, sokan a tagok közül aggódva kérdezték egymástól,

hogy de hát mit fog ehhez mégis az unitárius egyház feje: a „püspök“ szólni?! S mikor az első évben — a többi protestáns szónok után — a tudós főrabbinus meghívásával mindjárt legmerészebb kártyánkat is kijátszottuk, bizony mi tagadás benne, mi mint vezetőség is kissé elfogódva gondoltunk Kolozsvárra!

Rabbinus — keresztény templomban!! Micsoda fegyvertadtunk ismét ellenségeink kezébe! Szinte hallottuk amint mondogatják: na ugye, hogy Krisztus-tagadók ezek az unitáriusok; most meg zsidó pap beszélt a templomukban!!

S mikor egy le nem győzhető trémával excusálni akartam püspökünk előtt a dolgot, nagy meghatottságomra egy *megértő és helyeslő* krisztusi szelid mosolyt kaptam rá feleletül azzal a megjegyzéssel, hogy hiszen a kolozsvári nagy templom szószékéről sokkal előbb beszélt zsidó pap, mint minálunk, mert Jézus vallása nem *szétszakításra*, hanem mindeneknek *összekapcsolására* teremtett e földre. Épen „arról ismernek meg“ bennünket, hogy a Megváltó tanítványai vagyunk, ha minél jobban szeretjük és megbecsüljük felebarátainkat!

Íme: ez Ferencz József püspök, Magyarország egyik legkrisztusibb egyházfejedelme, a főrendiház egyik legliberálisabb s egyúttal legmélyebben gondolkodó tagja. Hogy a magyarországi unitarizmus ma ezen a magas színvonalu, táglátkörü kereszténység-nél tart s megalapítójának Dávid Ferencnek haladást hirdető teóriájához következetesen hű marad, első sorban Ferencz József szabadelvűségének köszönhető.

Egyleti üléseinken elmondott szelidhangu, mélységes gondolatokat tartalmazó beszédei valósággal *felekezeti különbség nélkül* elragadta a mindenkor zsúfolásig jelentkező budapesti közönséget. Ahogyan tódulnak az összes vallás emberei *Prohászka* püspök beszédeire, hogy az ő *egész emberiségnek* szóló tanításait hallgassák s ebből merítsenek erőt az élet keserveihez, ugyanúgy tódultak kis templomunkba a más vallásuak, hogy krisztusi főpapunk türelmet és szeretetet prédikáló szavain épülhessenek.

Megjelenése is tipikusan krisztusi. Egy kis katolikus leány ismerősöm, ki hűséges látogatója templomi üléseinknek, állítja, hogy ha Krisztus Urunk nagyobb kort ért volna el, okvetlenül így nézett volna ki! Mikor lassu lépteivel kifelé halad templomunkból — szinte Krisztus békéjét sugározva ki maga körül — igazán vágyunk támad utoljára még megérinteni „köntös“-ét, hogy nekünk is megnyihüljön — mint a bibliabeli asszonyoknak — temérdek fájdalomunk és bánatunk!

Hogy Ferencz József mindig az „asszonyok püspöke“ volt, vagyis a nők által körülrajongott főpásztor, az krisztusi lényének tulajdonítható. Ahogy a katolicizmus előbb említett legkrisztusibb püspöke főképpen az asszonyok táborát vonzza maga köré, ugyanúgy vonz mindnyájunkat a mi ősz püspökünk jézusi egyénisége is.

Jézus Krisztus és az asszony örök időkre össze van egymással kötve! Mintha az a mélységes szeretet és gyengédség, melylyel a bibliabeli asszonyok vették körül a szenvedő megváltót, korszakról korszakra visszahangoznék a legmodernebb asszony lelkületében is! Még mikor a *legradikálisabb* asszonytábor lázas munkálkodását látom is, mely erkölcsért, békéért és az összes nemes és *megváltó* haladásért vívja küzdelmét — ott látom közvetlen közelségben a jézusi alakot, akinek ősi hagyomány szerint kötelességszerűen és ösztönszerűen szolgál a legracionálisabb asszonytábor is — — —

Krisztus és a *keresztet* hordozó, de a *megváltásban* mindig részt venni akaró *igazi* asszony elválhatatlanok maradnak mindörökkre! És ha arról akar valaki gyorsan tájékozódni, hogy melyik szónok, melyik próféta hordozza magában Krisztus lelkét, kinek ajkairól szólal meg az általános jézusi program és jézusi szeretet, csak arra irányítsa figyelmét, hogy tódulnak-e hallgatására a fájdalomtól megtört, de *vigasztaló munkaprogram*ért sóvárgó asszonyok?!

A mi örökösen vergődő, tengernyi fájdalomtól vonagló, de *mindig reménylő és jobb jövőt tervező* lelkünk *felismeri és meghallja* még a legmodernebb prófétái lelkeken átsűrődve is az antik szózatot: „jőjjetek én hozzám mindnyájan, kik megfáradtatok és én megnyugosztalak titeket...“

Ezért tódulunk mi elsősorban seregesen a krisztusi szónokok meghallgatására.

Ilyen tipikusan krisztusi az a 80 év, amelyet magyar hazánk és unitárius egyházunk dicsőségére élt le Ferencz József püspökünk. Ezért száll felekezetkülömbőség nélkül annyi női lélek áldása ősz fejére és ezért marad meg mindörökkre az *asszonyok* — még pedig a keresztet viselő, megtört és gyászoló, de örökké *Krisztust kereső asszonyok* püspökének!

Ferencz József püspök születése 80 éves jubileumán.

Az egyházak nevében mondotta: **Dr. Boros György.**

Méltóságos és Főtisztelendő E. Főtanács!

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Ur!

Szeretett Főpásztorunk!

Nagy vihar volt!

Feldult berkeinken enyhes, árnyas réjtek nem fogad!

Szólott az anya fiaihoz: Hallgató ajakkal meddig ültök? Három fiu válaszolt a hívó szóra: tied vagyok, tied hazám, szent-egyházam, e szív, e lélek!

Ép most hatvan éve történt.

Elindult a három ifjú. Bejártak országot-világot, s mikor hazatértek, egyikből, a tüzeesebbikből, lett építőmester. Szép, nagy házat épített az anya fiainak, a másikkól, a bátrabból lett királyi szolga az ország nagy udvarában. Istenem, ha Marosi Gergely élne, és látná, hogy annál amit ő épített, mennyivel szebb és nagyobb épült azóta, örömeiben megrepedne a szíve szegénynek! Buzogány Áron büszkén számlálná össze azt a sok jó pénzt, melyet az ország nyújt iskoláinknak és így szólna: ehhez én tettem le a fundamentumot.

A harmadik, a szelid és a ki ékesen szóló vala, otthon maradt az anyai háznál és az Ur szolgálatára szánta életét, és őt kedvelte az Ur, megáldotta és megajándékozta a legszebb ajándékkal, amit csak az ő kiválasztottjának ad: *hosszu élettel*.

Ime mostan, hatvan esztendő elmúltával, a próféta palástjában előttünk áll a harmadik: Ferencz József, és atyai szeretettel fogadja azokat, akik ezúttal nem tanácsot kérni gyűltek körüle, hanem megtisztelni szeretetük jó illatú ajándékaival.

Szeretett főpásztorunk! Engemet ért a szerencse, hogy az unitárius pap egyszerű palástjában üdvözöljem az unitárius lelkipásztorok és egyházi férfiak nevében, a 80 éves ősz, de nem öreg embert, a 60 éves lelkipásztort.

Tanuló és ifjúkori lelkibenyomásaimat ébreszti föl ez a ritka szép alkalom. Emlékezem, milyen büszke önérzettel hasonlítottuk össze a magyar egyházi szónokokat, s milyen jól esett nekünk, hogy Ferencz Józsefet, a mi papunkat legelsőnek tarthattuk. Meghallgattunk mi másokat is, de csak abban állapotunk meg, hogy olyan szépen, olyan kedvesen nem beszét egyik is.

Szépnek tartottuk, mert egyszerű, világos volt mindenik beszéde, kedvesnek, mert szívhez szólott, szelíden hatott, nyugodtan buzdított. Ha másképen nem volna igazolva, szónoki sikerei alapján meglehetne állapítanunk, hogy az unitárius vallás egyszerű nyíltságával, könnyen áttekinthető puritán tartalmával hódít. Megtanulhatnók, hogy az unitárius lelkésznek nincsen szüksége sophismákra, sem félelmet keltő dörgedelmekre. Mi nem szállunk alá a poklokra és nem nyújtjuk kezünket a fellegekbe, sujtó villámok után, hanem szívből, szívhez érő szavakkal igyekezünk hitet és bizalmat ébreszteni Isten, önmagunk és ügyünk diadala iránt. Ünnepeljük főpásztorunkban az unitárius egyházi szónoklás ujkori mintáját és módszerét. Hódolunk a szónoklattannak harminc éven át tanára előtt.

Üdvözlöm vallásunk reform-emberét! Távoll legyen tőlem, hogy elődeit netán azzal vádolnám, hogy idegen isteneknek áldoztak, s bálványoltárokat állítottak a mi Dávidunk szentélyébe. Ők kénytelenek voltak két úrnak szolgálni, mert a magas hatalmak ott fönny így rendelék. Ferencz József palástját a nemzeti élet új légáramja szabad terekre hajította, és ő bátorsággal adott új kön-

töst a hitigazságokra. Kátéjával sikeresen bevezette ifjúságunk lelkébe, irodalmunk nyelvébe azokat a hitformákat, amelyekkel nemcsak hisszük, hanem *valljuk* is, hogy unitáriusok, egység hívők vagyunk. Neki köszönjük, hogy ifjúkori bátor szavától 300 év múltán újra megzendült hitünk a délibábos rónákon. Az ő behizelgően hódító beszédei szereztek barátokat nekünk abban a fővárosban, amelyben föllépése előtt csak husz évvel is keresték az odatévedt unitárius ember homlokán a szarvat, nem azért, hogy ahhoz, mint védőhez fogantozzanak, hanem azért, hogy azzal minket bántalmazzanak.

Üdvözlöm a szegény asszony, az egyház olajos korsójának bűvös kezelőjét. Nem szegényen e szegénység, de nagy nyomorúság. Megsajdul a szívünk, midőn nagynevű előde soraiból azt olvasuk ki, hogy nem társaloghat a muzsákkal, mert a papi s tanári kettős nagysulyu hivatala mellett a hirlapírás örök gondot s lelki elforgácsolást okozó munkájával egészíti ki kenyerét, hogy családját illőleg táplálhassa. Ilyen följajdulás után, amely 1861-ben tört ki idilli állapotra született lelkéből, nemcsak hihetetlen, hanem elkábító az az állapot, amelyben ma vagyunk, hogy a világháborúban küzdőknek és övéiknek kétszer hétezer példányban ingyen küldhetjük szét a vigasztaló imádságok könyvét. Szegény lelkészeinknek, özvegyeiknek és árváiknak évenként 50.000 koronát oszthatunk ki nyugdíjalapunkból, a jótékony Boldáchy-alap megbecsülhetetlen segítségforrásaiból. A szegény egyház olajos korsóját Ferencz József bűvölő szavára annyiszor megtöltötték, hogy immár irodalmunk művelésére is jutott belőle sok ezer korona. Amiért Kriza még csak reménykedett, a külső segedelem egész özönével jött meg, de a mieink áldozata minden képzeletet felül haladott. Ha nem is emlegetem a Mózes vesszejét, mely a sziklából forrást fakasztott, üdvözlöm a szerencsés főpásztort, ki a szenvedések pusztájából, a jóllét földjére vezérelhette nyáját.

Üdvözlöm a lelkipásztorok vezérét! Boldog lehet az, aki a kis Erdély szűk körén kívül immár el a Balaton partjáig kiterjesztette egyháza határait s oda vezért és szószólót küldhetett. Büszke lehet és legyen is büszke a próféták és apostolok mai seregére. Tudom, hogy némelykor nehéz gondoljai voltak miattunk, mert azon aggódott, hogy az ifjú többet mer erejénél. Melyik apának nem voltak hasonló aggodalmai? Ne aggassa a forrongó erő, még ha olykor ki is csap medréből. Elég a mesternek egyetlen szerető szava és a vihar lecsendesül.

Ez a lelkészi kar a megkétszereződött sereget bátor és bátorító szívvel vezeti. Az ők szavára nemcsak csatába mennek a székelyek, hanem főpásztoruk fölhívására ezereket gyűjtenek össze királyunk születése napjára, a hazáért vérező vitézek fölsegítésére. Ez a lelkészi kar vigasztalni tudja az otthon maradott árvákat és özvegyeket, a búsongó szülőket és síró gyermekeket. Ne tekintse

senki dicsekvésnek, hogy büszke önérettel nézek rájok, mint legnagyobbbrészt volt tanítványaimra, hanem főpásztorunkat arra kérem, tekintse a mai unitárius lelkészi kart püspöksége legnagyobb vívmányának és dicsőségének. Csak jó hadvezérekkel lehet megnyerni a csatát. Főpásztorunk megnyerte azt, legyőzte a nagy és nehéz időkben fölhalmozott akadályokat. Büszke lehet hiveinek seregére, akik mindannyian hű szolgálói az unitárius igének és eszmének, ha viselnek palástot, ha nem.

Kérem fogadja az egész lelkészi és belső emberi testület meleg üdvözlését. Mi kérjük a Mindenhatót, áldja meg életét még számos évvel, tartsa meg egészségét és munkakedvét mindnyájunk örömére és szép családjá boldogítására! Éljen!

Sincky Julia koporsója mellett.

Dr. Boros György.

Lelkemben töprenkedve, szivemben aggódva kérdezem e koporsó mellett, mi hát az élet? A feleletet ő adja meg, aki már itt pihen némán, csöndesen: az élet küzdelem, szenvedés és halál... Boldog akinél e három élettárs közül az első úgy találkozik az utolsóval, hogy a másodikat kikerüli, de jaj annak, aki szenvedéssel kezdi és halállal végzi az életet, mert habár az evangelium azzal biztat, hogy tűrőké és szenvedőké a mennyek országa, mi mégis Jézus utolsó kívánságához ragaszkodunk, Uram, ha lehetséges, müljék el tőlem a keserű pohár.

Az a kedves halott, akit e koporsó föld el szemünk elől, Sincky Julia, mind a háromból bőven kivette részét.

Mi, kik élete javarésztében ismertük őt, akik szemléltük utolsó éveit, a szenvedését oly nagynak s oly hosszúnak láttuk, hogy majdnem feledtük megelőző részét és megnyugodtunk kívánságán, hogy jöjjön már a megváltó halál. Pedig életének az a része, melyet küzdelemnek nevezünk, szép volt, értékes és kívánatos. Ő, a gyöngye leány, ki korai árvaságra jutott, bátran, erős lélekkel szembenézett az élettel. Pályát választott, nehezét, küzdelmet, de szépet: a nemzeti nevelést. Akkor szállotta meg ez a fölbuzdító lélek, amikor újra születőben volt a magyar nemzet. Akkor, amikor már tudta a világ, hogy az az ország számíthat diadalra, amelynek jövője a néptanító kezébe van letéve.

Eladdig nálunk a nő csak ritkán, kivételesen próbálta hasznosítani erejét a tűzhely körén túl, akkor megkezdettük azt az

átalakító munkát, amelynek ma köszönhetjük hazai diadalainkat és az azt követő segítő és ápoló jótékonyt. Ma ezer nő áldozza érező szive legjavát a sebzett vitézek gyógyítására. Tiszteletünkkel hódolunk nekik és köszönjük a nemes jó cselekedetet. A Sincky Juliák ezrei életök legjavará részét áldozzák föl a gyöngült erkölcs erősítésére, a homályos elme megvilágosítására. Csöndben, észrevétlenül lobog az a szívláng, amelytől a vakok látni, a sánták járni kezdenek. Ez a megváltói munka folytatása.

Ő, akit most siratunk, büszkén boldog volt, hogy harminc éven át folytathatta ezt a küzdelmet. Mily jól esett lelkének, amikor nyári pihenőjére tért és látta maga körül azokat az ifjú leányokat, fiúkat, anyákat és apákat, akik keze alól nemesült munkás kézzel, tisztult érzéssel, javult szívvel kerültek ki. Bármily nehéz volt a munka, erős a küzdelem, ő nem panaszkodott, mert boldogította a munka. Mert táplálta a reménység, hogy egykor csöndben, nyugalommal fogja élvezni gyümölcsét.

Csalódott. A nyugalom helyett a szenvedés következett. Nekem úgy tetszik, hogy hosszú szenvedése alatt volt legerősebb a lelke. Ha nem is tudta, sejtette, hogy most a vége közeledik. Könnye hullott gyorsan sorvadó munkás kezére, zokogás tört ki ajakáról, ha eszébe vette, hogy ártatlanul kell szenvednie, szive csakhogy meg nem repedt, midőn maga előtt látta nevelt leányát, akit gyámolának gondolt, s akit mégis árván kell hagynia. Nem tudta megmagyarázni miért oly kegyetlen az élet, hogy annyi szenvedéssel szakítja el őt azoktól a kedves, jó barátoktól, szeretett kartársaitól, akikkel oly szívesen dolgozott együtt, s akiknek nemes barátságát oly igazán élvezte.

A szenvedés túlélte a küzdelmet, diadalhoz juttatta a halált, elszakította a kedves, a szeretett, a tisztelt Sincky Juliát, a jó barátot, a hűségese tanítót, az önfeláldozó rokonszülök. Most már csak sóhajunk, lelkünk gondolata, imádságunk éri utól elszállt nemes lelkét. Jöjjetek hát imádkozzunk:

Jó Isten, bölcs kormányzója a világnak s abban a mi életünknek, fájó szívünk mélyéről száll tehozzád sóhajunk. Elvesztettük azt, aki nekünk kedves volt, mert elszólitottad tőlünk. Sebzett szívünk fájdalmát enyhítsd meg atyai szereteted balsamcseppjeivel. Őt, akit elhívtál a küzdelem teréről, hogy megszabadítsd a szenvedéstől, fogadd be a te kegyeltjeid társaságába, mert ő hív volt, igaz, tiszta és nemes szívé.

— Tudósítások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

(89.) **Aranyosrákosi katonák: Fodor Domokos és Fülöp Pál**, a bileki vártüzér ezredben szolgálnak kezdettől fogva, de még ütközetben nem voltak.

Ifj. **Bíró József**, a 35-ik tüzérezredben szolgál. Hindenburg seregéhez volt vezényelve és ott is küzdött addig, míg a hideg meg nem dermesztette mindkét lábát. Betegen került vissza Nagyszébenbe, ahonnan — felgyógyulása után — ismét Hindenburg-hoz került és bátran harcolt — Varsóért.

Gombási Lőrinc, a pioniereknél szolgál és még egészséges.

Gombási Mózses és Rozsos Ferenc, mindketten a »Prinz Eugen« nevű csatahajón teljesítenek szolgálatot Pólában és — amint egy tábori lapon irták — csak most került rájuk a sor, hogy a »hazug és hitszegő taljánok« hajóit a tenger fenekére vezényeljék.

Aranyosrákosi **Pálffy Antal**, a 21-ik honvéd gyalogezred tiszahelyettese. Ezelőtt egy évvel tett érettségét nálunk s hajlama az orvosi pályára ösztönözte, de mivel anyagiakkal küzdött: katona-orvosi ösztöndíjjal remélte vágyainak megvalósulását. Sikerkült is. A fiatal, 17 éves ifju besoroztatta magát azonnal érettségi után... Az önkéntes iskola legfiatalabb, de legjobb katonája volt. Háromszor kérezkedett a menetszázaddal, de — tekintettel fiatal korára — nem engedték, míg ez év február elején mégis sok kérésre, könyörgésre: beosztották a legközelebbi menetszázadba... Lelkesedéssel és vakmerő bátorsággal ment a harctérre és ott is úgy küzdött 5 héten át, míg egyszer csak, mikor rohamra vezette csapatát: ellenséges golyótól tüdőlövést szen-

vedett. Sulyos sebét bekötözve utnak indították, de nem Kolozsvárra, ahova visszavágyott, hanem Temesvár felé. Ő azonban Aradon átszállt és 3 nap múlva azzal a kötéssel megérkezett Kolozsvárra. Orvosai teljesen lemondtak róla, de erős szervezete leküzdötte a halál kínjait és most — bár teljesen még nincs ki-gyógyulva — ismét beosztatta magát a menetszázadba, hogy — amint mondja — ha meg kell hallni, a dicsőség mezején lehellje ki lelkét.

ASI.

93. **Dr. Borbély István** tanár írja: A galíciai sikságon vándorolva, meglepetéssel veszem észre, hogy csak magam vagyok itt unitárius. Derzsi Andort még a kora tavasszal elfogták, Albert István egy hónappal ezelőtt beteget jelentett most valamelyik kórházban gyógyul? Én még bírom.

Meg kell írnom, hogy Galícia mezőgazdaságilag sokkal értékesebb Erdélynél. Amióta a Kárpátokat elhagytuk, nem lát-tam sehoh ugart vagy legelőt. Minden be volt vetve lehetőleg ka-lászossal. Lemberghez közeledve, mind több és több krumplit találtam.

A lakosság még mindig a régi, bizalmatlan, csupán néhány német és lengyel falu kivételével. A lengyelek általában rokonszenvesek, hanem a tüzes és szép lengyel menyecsének ma csak a hirtelenség. Nagyjában a mi erdélyi oláh-asszonyainkkal lehet őket összehasonlítani, kik ante diem asszonyok és ante diem vén-asszonyok.

94. **Tóth István** rajztanárjelölt, mint hadapród harcol Orosz-Lengyelországban, az 51-ik gyalogezredben. Előbb 1915 január 14-én Bukovinába vitték, majd az erdélyi hágók közelében ví-vott győzelmek után, századával Csehországon keresztül az északi harctérre került. Przedzborz és Tomasow közelében az Uj-Ko-lozsvárnak nevezett erdei lövészár-szállásban és környékén tel-telt. Több földérintő és járőri csatározás után június 26-án kemény ütközetben vett részt, hol ezrede egy orosz várost rohammal be-vett s nagy győzelmet aratott. Azóta a Varsó és Ivangorod felé történő előnyomulásokban többször volt tüzben. Désen lakó szü-lőinek és kolozsvári ismerőseinek gyakran ír érdekes tábori le-veleket. Közlebről értesültünk, hogy megsebesült.

95. **Dr. László Albert** 19-ik hónap gyalogezred ezredor-vosnak a király az ellenség előtt tanúsított önfeláldozó magatartása elismeréséül a Ferenc József-rend lovagkeresztjét a kato-nai érdemkereszt szalagján adományozta. Beosztva a k. u. k. mobilisreseve Spital 2/15. mozgó, tartalékkórházhoz.

96. **Orbók Béla** orvostanhallgató, Orbók Ferenc fia, az egész-ségügyi csapathoz beosztva, a Kárpátokban volt s egy éjszakai váratlan támadáskor társaival együtt márciusban orosz fogságba esett. Szibériába vitték, ahol jelenleg Krasnojarskban van.

97. Bözödi katonák: Rófai (Raffay) József, aki 1879-ben született Bözödön, országos hírre tett szert azzal, hogy hat hónapi kalandos szökéssel Szibériából szerencsésen haza került. Rófai Mózes és Bartha Sára fia, kiknek fiok János a legidősebb már 50 év felé haladó férfi szintén be van sorozva, a kisebbik **Mózes**, kezdet óta a harcteren van, ép, egészséges. Józsefnek hősi szabadságát a Pesti Hirlaphól közöljük:

A marosvásárhelyi 22-ik honvédegyalozred zászlóaljparancsnoksági irodájába napbarnított arcu, erősen lesóványodott, turbános, vászonruhás férfi állított be s katonás rövidséggel jelentette:

— Raffay József közhonvéd az ötödik századtól. Decemberben Tuchownál elfogtak az oroszok, Szibériába vittek, ahonnan sikerült megszöknöm és hat hónapi bolyongás után, Perzsián és Szirían keresztül most érkeztem haza.

Ezket mondotta Raffay és írásokat mutatott elő, különféle konzulátusok Passierscheinjait, ajánlóleveleit, ázsiai, törökországi, bulgáriai vasúti jegyeket és más egyéb okmányokat, egy szinte hihetetlenül kalandos és vadregényes, sokszoros életveszélylyel, szenvedésekkel, nélkülözésekkel és üldözöttséggel tele út emlékeit. A bözödi (Údvarhelymegye) születésű székely fiú, aki civilben egy marosvásárhelyi antiquárius alkalmazottja volt, hajmoresztő kalandok és veszedelmek között, vakmerő, elszánt bátorsággal, igazán nem olcsó áron kapta vissza szabadságát. Orosz-Turkesztán egyik legdélibb városából, Meriewből szökött meg, Perzsián, Szirían keresztül jutott Törökországba és onnan haza.

*

Kalandos szökésének Részleteit Raffay a következőkben foglalta össze:

1914. december hó 24-én orosz fogságba estünk Tukownál, Galiciában 180-an. Innen hajtottak a lovas kozákok tizenkét nap gyalog be Lembergig, onnan vittek 18 nap Szibéria széléig, innen megint négy nap és négy éjjel Meriew városáig vasúton. Meriewbe értünk 1915. január hó 27-én, 27-étől pihentem február hó 11-ig, ekkor rábeszéltem még négy társamat, hogy szökjünk meg. Meg is szöktünk este 11 óra körül és jöttünk Perzsia-ország irányába három nap. Harmadnap estéjére visszakerültünk megint Mariew városába, ahonnan megszöktünk. A négy társam még az est folyamán jelentkezett, én meg elbujtam egy romlott bódéba, úgy gondoltam, hogy megpihenelek és én egymagam fogok Perzsiába menni, de bizony tervem nem sikerült, mert a négy társam bejelentett, hogy az is itt van a kaszárnya körül, aki minket rábeszélte a megszökésre. Azonnal két orosz addig keresett, míg megkaptak és engem is lezártak négy társam mellé. Ott voltunk délután két óráig és ekkor kihallgatásra vittek mind az ötünket. A négy társamat clítelték, engem pedig másnapra hagytak, ítéletemet főnnebb terjesztették, amit féltem megvárni és február hó 19-én megszöktem egyedül, a klozetten át. Igaz, a mi naposaink ügyelnek fel a foglyokra és nem jöttek utánam a nagysötétségben én meg vettem a direkciót Perzsiának, jöttem háborgatás nélkül egész éjjel.

Reggel ködös volt az idő nagyon, amint haladok a vasút mentén, észrevétlenül a vasút munkásai rám jöttek és nekem nem volt időm elfutni. Odajön a munkavezető és megvizsgálja zsebeimet, hogy nincs-e valami kés vagy revolver nálam, mikor kész volt a vizsgálattal, át adott egy embernek, hogy kísérenj engem a csendőrlaktanyába. Intett az ember, hogy menjek előtte, mentem is úgy öt kilométer messziségre, ekkor így szólok hozzá, vagyis intettem neki, mint a némák ahogy szoktak értekezni:

— Ő menjen a laktanyába és jelentse be a csendőrségnél, hogy nem birt velem és elmenekültem.

Erre megfogott az ember, de én úgy ellöktem magamtól, hogy nem volt több kurázsija megfogni s most már megyek egyedül a homok hegyek

között reggeltől egész délutánig. Úgy öt óra körül lehetett az idő. Utolérek egy nagy tevekaravánt, így szól hozzám a mohamedán, vagyis int, hogy üljek föl egy tevére. Mire a tevét lefektette és én készülök fölülni, ott jött már egy lovas kozák, revolverét rám szegezve, így kiált hozzám: sztóly! Megállok és int, hogy a zsebeimet forgassam ki, mikor kész vagyok int, hogy menjek előtte. Megyek a közelebbi község felé, ott elértünk egy kútat, mely lehetett egy méter ötven cm. mély. Ott megállított engem és leszállott lováról, ide ad nekem egy kis kenyeret, eszünk mind a ketten. A kenyeret, mikor megettem, föl állok, ő is föláll onnan és el jön a kúthoz, lehajol vizet inni. Amint ott állok közvetlen-közel hozzá, megragadom hirtelen a két lábát fejfel a vízbe állítottam és ottan tartottam, amíg nem mozgott.

Ezután fogtam fegyverét és vettem az irányt a legmagasabb hegy-csúcsnak. Mikor fölérek a hegy tetejére, visszanézek és látom, jönnek utánam a lovas kozákok, mint a felhőszakadás. Megijedek és én is elkezdek szaladni, de hála a jó Istennek nem kellett sokat szaladnom, a kőszirtek között oly finom menedékhelyre találtam, hogy nagyon kényelmesen el tudtam bújni, ezren is elmehettek közelemben, engemet mégsem láthattak meg.

Itt tartózkodtam este tíz-tizenegy óra körül, ekkor zajt nem hallottam, kibujok rejtett helyzetemből és vettem megint az irányt Perzsia irányába. Jöttem megint háborgatás nélkül két nap és két éjjel, nagyon kiéhezve. Nem láttam sem falut, sem juhnyáját, nem volt kitől ételmet kérjek, kénytelen voltam megint a vasút felé közeledni, hogy kenyeret kérhessék. Megláttam egy bakterházat és bementem kenyeret kérni, de mire bementem akkor ijedtem meg, hogy milyen sokan vannak az őrházban. Mielőtt be nem mentem, így gondoltam, ha egy ember van, az nem bír engem elfogni! Kérdik mit akarok, mert már látták, hogy szökött katona vagyok, mondom nekik, hogy egy kis kenyér kellene s azonnal töltenek nekem levest és kenyeret és tejet. Jól lakok ottan s mire az ételnek vége van, föl állok és el akarok menni, de megfog az egyik ember és inti, hogy üljek le egy percet. Amint ott ülök, hát jött a vonat és fölültetnek a vonatra. Szerencsémre tehervonat jött és leghátul fölülünk kísérom meg a fékező. Jöttünk egy tíz kilométer távolságra a bakterháztól, amikor gondolom: akár most haljak meg, akár egy pár nappal később, az nagyon mindegy már nekem és leugrottam a tehervonatról.

Igaz, nem ment olyan gyorsan, de azért a kísérom nem mert utánam ugrani. Revolvereiből a töltényeit utánam lőtte, de mind irányt tévesztett. Szerencsésen tovább birtam szaladni s megyek megint háborgatás nélkül egy éjjel és két nap. Éjszaka, amint haladok előre, rátalálok egy nagy folyóra. Itten megint meg voltam akadva, mert nem láttam keresztül járó helyet, csakis a vasút hídját, de láttam, hogy őr áll a híd végén. Rá megyek a hídra, lehúzom a bakkancsaimat és isten segédelméből a hídon keresztül mehettem, mert az őr a reggeli órákban nagyon álmos lehetett, mikor mellette mentem el, fönnálva aludt és a szeme be volt hunyva, semmit sem vett észre, szerencsésen tovább mehettem.

Megyek megint négy nap, szomjas vagyok, vizet egyebütt nem lehetett kapni, csakis faluban vagy őrháznál. Bemegyek egy őrházba, sötét volt és nagyon halkan, vigyázva elmegyek a kúthoz, iszok vizet és az ablak felé nézek, látom, az ablak le van véve. Nem lakik senki benne, gondolom, talán jó lenne itt meghálni, mivel nagyon meg vagyok fáradva. Üress volt a szoba, át megyek a másik szobába, ottan egy ágyat látok, van rajta vagy hat-hét medvebőr, az asztalon cukor, az ágyalatt egy szép fehér kenyér.

Addig vártam, hogy meguntam várni. A lámpát is meggyújtottam és ugy vártam egy óráig, végül fogtam a cukrot, kenyeret, hagymát, rizskását, krumplit és egy bádóg fazekat és eljöttem egy tizenöt kilométer távolságra. Ottan tüzet raktam és főztem ételmet magannak, pihentem és tovább ballagtam. Utamban egy mohamedán embert utolértem, aki így szól hozzám, vagyis inkább intett, mert én csakis intést értettem: menjek hozzá, nála

meghálhatok. Elmegyek a lakására, vacsorát ad és le akarok feküdni, hát beállit egy orosz baka. Biztosan valaki útamba igazította. Inti, hogy menjek véle! Elmegyek és elvitt a csendőrlaktanyába, ott is megkínáltak teával és elkészítik a menetlevelet, hogy tizenkét órakor az állomásra kivisznek. Addig lecsuktak egy szobába azzal a csendőrrel együtt, amelyik akart Mesiewbe kísérni. Ugyanaz a csendőr csukta be az ajtót, amelyik mellém feküdt és a kulcsot zsebreavágta.

Mikor már hallottam, hogy alszik, a kulcsot kivettem a zsebéből, kizártam az ajtót s jó éjszakát és szép álmokat kívántam a csendőr úrnak. Megyek megint nyugton, de már a perzsa határt aznap elértem, innen a jó emberek hol teveháton, hol számárháton bevitték egy Mesed nevű városba. Amelyik embernek a tevéjén mentem így szólt hozzám: menjek be abba a tea főző házba és várjam meg, amíg ő visszajön. Be is megyek és teázok. Egyszer jön egy úriember, aki így szól hozzám németül: maga magyar ember! Felelem: igenis magyar vagyok. Mindjárt rám adtak egy köpenyegyet és egy sapkát és hívott menjek vele lakására.

El is megyek a lakására és mikor haza érünk, mindjárt fürdőt készítet a szolgálával, megfürdök, fürdő után egy igen szép rend ruhat hoz a szolgál, hogy abba öltözzem, föl is öltözök és bemegyek a szobába, beajánlom magam és ő is. Így hangzik a neve: dr. Rölikh Adolf. Ez alatt az idő alatt megint odajön még egy tizennyolc év körüli intelligens úri fiú, az is beajánlja magát, a neve Hoffmann Valentin s mikor készen voltunk a nevek megösmérésével, jött a bor, -- reggelig örvendezett a társaság egyik a másiknak.

Berendezett a dr. úr egy igen ügyes kis szobát és ott voltam tizennyolc nap, ez idő alatt hírlő jött, hogy egy magyar baka itt jött keresztül Meseden és nagy kereset alatt van. Ezért igen félt a doktor úr magánál tartani s elmentünk a legközelebbi kis faluig, egy gyáros ösmerőséhez, de a gyáros nem vállalt el. Visszamentünk éjnek idején a dr. úr lakására. Mondom: dr. úr eresszen útnak, nehogy itt elfogjanak és még a dr. úrnak valami bajt okozzanak érettem az oroszok! A doktor úrnak is, tudom, ha itt el találának fogni, ép oly nagy bajt okoznának, mint nekem az oroszok.

De nemes szíve nem engedte, hogy engem útnak bocsásson, mert ép e napokban volt a legnagyobb keresés. Így szólt hozzám: maradjak csak nyugton önálla. Alig terveztük ki a dolgot, ha keresnek, hogy hova fog elrejtteni, beszalad Hoffmann úr: rögtön bujjon el valahova, mert a szomszédban vannak már az orosz katonák. Amint el volt már tervezve, a boncasztal fedelére alulról kötéllel fölköltöztek rögtön, mire kész volt, alig 10 perc múlva már jöttek vizsgálni, még a tüzelőkályhába is megkerestek, sifont, ládát, pincét, mindent fölforgattak és szerencsémre ép itt nem kerestek.

Mikor elkészültek a kereséssel és elmentek, nagy örömmel jött vissza a doktor úr: Na Raffay, József napját még itt kell eltöltse nálam, most nincs mitől tartani többet.

Ott is értem József napját, a névnapomat. Névnapomra tucat zsebkendő, tucat fuszeklivel, egy igen jó vasórával s egy arany gyűrűvel ajándékozott meg dr. Rölikh úr és Hoffmann Valentin úr.

Tizennyolc nap eltelte után szekeret fogadtak és azzal jöttem Tcherán városáig, tizenhárom éjjel és nappal. Ottan jelentkeztem a magyar konzulnál, így szólt hozzám a méltóságos gróf úr:

— Fiam pihenje ki magát, majd intézkedünk, hogy hazamehessen Magyarországra.

Pihentem tizenkét napig, adatott a gróf úr finom, jó kosztot és egy kis szobát, hogy ottan maradjak nyugodtan, de én nagyon nyugodtan nem voltam, mert úgy voltam ott, mint egy néma, nem volt senkim, akihez egy szó is szólhassak. Tizenkét nap eltelte után így szólok a méltóságos gróf úrhoz, hogy nagyon szeretnék megindulni Magyarország irányába.

Megcsóválja a fejét a gróf úr s így szól hozzám: Raffay úr azon hiába

jártatja az eszét, hogy innen gyalog hazamenjen, mert itt nincs szekérút és innen a mibe kerülne magának az útiköltsége, azt az állam nem fizeti.

Osszeszedtem magam, amimet nem bírtam el, azt eladtam. Így annyi pénzem lett, hogy tizenhárom nap beértem vele. Ekkor eljútottam egy Hamádan nevű városig, itt is jelentkeztem a német konzulnál, aki adott egy pár krajcárt s azzal jöttem megint öt nap egy Kirmánsáh nevű városig. Ott megint jelentkeztem az osztrák konzulátuson, az, mit gondolt, mit nem, becsukatott. Hat napig voltam lecsukva. Éjjel két poszt, nappal egy poszt állott mellettem. Annyira hozzám bátorodtak, hogy már a hatodik nap este kilenc óra tájt egyedül is kijárhattam. Az ór már nem jött utánam, fölmentem a ház tetejére, mivel ott mind lapos a házak teteje, könnyen elmehettem a harmadik ház tetejére, leszállottam és egész éjjel mentem. Hét nap múlva elértem egy Bagdad nevű városig, itten már magyar konzul volt, szekeret fogadtott és azzal jöttem Alepó városig, tizennyolc nap alatt. Ottan megint nagyon jól fogadtak, 173 korona készpénzt adtak, innen már jöttem egy nap vonaton és 3 nap kocsin.

Konstantinápolyban a magyar konzul reményemen felül jól fogadott. Hat napig voltam egy szép szállodában, finom, jó ellátást is kaptam. Konstantinápolytól jöttem végig vonaton egész Szófiáig, ott megint a magyar konzul adott pénzt a vonatra egész a határig. Onnan ingyenjeggyel jöttem Brassóig. Brassóban mikor kiszállok a vonatból, a közös hadseregből ott állott egy főhadnagy és egy baka, azok bevitték a közös kaszárnyába, ott voltam két napig, míg a menetleveletem elkészítették s onnan jöttem Marosvásárhelyig.

*

4 **Török Jenő**, Török Ferenc áll. isk. ig. tanító fia, mint egy-éves önkéntes vonult be 1914 októberben Marosvásárhelyre, honnan kiképzés, tisztí vizsga letétel után a tavasszal a harctérre ment a galíciai frontra, mint hadapród. Május 19-éig minden nap pontosan értesítette aggodó szüleit sorsáról. E napon súlyosan megsebesült a fején. Golyó vagy srappnell által, nem lehet biztosan tudni. Mint a századparancsnok s mások is többen megirták, kórházba szállították, de hogy hová, ezt 3 hónap alatt nem sikerült kipuhatolni fűhöz-fához, mindenhez folyamodó szüleinek, sem pedig ő nem írt azóta nekik és így méltán nagy aggodalomban élnek szerető szülei, kiknek egyetlen szép reményű fiuk.

Zsakó-fiuk. Özv. Zsakó Jánosnének is 4 hadbavonult fia van. **Zsakó Kálmán**, ki Marosvásárhelyen kőfaragó-mester, ugyanott helyőrségi szolgálatot teljesít a háború kezdete óta. Zsakó Mózes gyepesi tanító a harctéren van; husvét óta azonban semmi életjelt nem adott magáról. Nem lehet tudni, elesett-e vagy fogásba került? **Zsakó János**, ki a polgári életben szabó, már kétszer sebesült meg könnyebben s közelebbről valószínűleg harmadszor is a harctérre megy. Zsakó Gyula, ki a mult tanévben végezte a székelykeresztúri tanítóképezdét, most szintén kiképzés alatt áll, hogy ő is harcba szállhasson gonosz ellenségeinkkel.

Köntés József, nős, 2 gyermek apja, mint a 22-ik marosvásárhelyi honvéd gyalogezred szakaszvezetője, ki II. oszt. vitézségi érmet kapott, agyulövés következtében súlyosan megsebesült és a kórházban meghalt. Bámulatos lelki erővel, meghatóan írja

utolsó órájában szeretett családjának: „Állapotom még azután (az éjjel írt levele után) megterhesedett. Hogy többet irok-e, az nem biztos. Legyen a jó Isten bölcs akarata mindnyájunkkal. Remény nincs még valaha titeket viszontlátni, hanem édes feleségem, ha úgy lenne is, légy nyugodt, mert a hazáért, kedveseim boldogságáért büszkén halok meg. Az esetben ti rólatok is gondot fog viselni a jó Isten.“ Még ezután is ír, megírja előre halálát is egy tábori lapon így: „Mikor ezt irtam, még éltem. Jelenleg nem élek. Ezt, aki a holttesten megtalálja, az küldi el tenéked. Megengedj! — Csókollak mindnyájatokat, néhai férjed, kinek neve Köntés József volt.“

Tudomásom szerint hiveim közül még **Somodi József** standbeli katona kapott II. oszt. ezüst vitézségi érmet, kinek **Mózes** nevű bátyja szintén kezdettől fogva a harctéren van, míg **Márton** nevű öccse most van kiképzés alatt, hogy a harctérre mehessen.

Hiveim közül az eddigiék szerint hősi halált haltak:

Ujfalvi Zsigmond és **Sámuel** testvérek. Utóbbi nő, gyermekes. Előbbi nőtelen.

Tordai István nőtlen ifjú legény, ki még a mult ősszel elesett Galiciában.

Bodó István nő, kinek orosz fogságból jött holt hire.

Vas György, Ozsváth György. Mindkettő Galiciában esett el. Unokatestvérek. Előbbi nő, apa, utóbbi nőtlen, ifjú.

Vas Zsigmond, Ádám Dénes és **Fülöp Mózes** mindhármán családos, derék ifjú emberek. Még a mult őszön meghaltak kolerában

Sebestyén Sámuel szintén családos népfölkelő, ki a gépfegyvernél szolgált, *sebesülés*; **Sebestyén József** ifjú legény *betegség* következtében halt meg a kórházban.

Gagyfi Ferenc, Árkosi József és **Derzsi Mózes** (előbbieik nősök, utóbbi legény) fejlődés következtében a tábori kórházakban haltak meg. Az előbb említett **Köntés Józseffel** együtt, tehát 15 biztos halottról van tudomásom.

Szász Domokos, Szász András lelkész testvéröccse, ki különben budapesti posta- és távirda-tiszt, még a háború előtt bevonult hadgyakorlatra s ottmaradt az igazi gyakorlatra is mind e mai napig. Novemberig, mint élelmezési tiszt Egerben szolgált. Azután a szerb harctérre vitték, hol átszenvedte a dicsőségesen kezdődő, folytatódó, de kudarccal és rengeteg áldozattal végződő hadjárat minden gyötrelmeit. A kivonulás után egy hónappal így ad életjelt magáról: „December 3-án kritikus napunk volt. Lerongyolódva, megtépázva, összefagyva Isten különös oltalmából még élek.“ Az olasz háborúig még a szerb határon volt s akkor az olasz határra vitték, hol — amint írja — „julius óta harcban állok. Oly rettenetes ágyudörgések közt telnek éjjeleink és nappalaink egyaránt, amilyent nem hallott anyaszült halandó“. Idegei

megromlásáról panaszol, de egyébként — Istennek hála — még eddig semmi baja sem történt, megszakítás nélkül állja a harcot. Mint zászlós vonult be s novemberben hadnaggyá lépett elő. Novemberben kis leánya született, kit még nem látott.

Korondi Lőrinc Dániel kisbirtokos és sóőr, kezdettől fogva a harctéren volt. Mint közlegény, a tábori konyhánál szolgált egészen május közepéig. Akkor eltűnt s azóta nem adott életjelt magáról. Az eltűnéséről értesítők szerint valószínűleg orosz fogságba esett, de azóta onnan is irhatott volna, bár az igaz, hogy vannak többen, kik szintén ily sokáig nem adtak magukról életjelt, de egyszer aztán mégis írtak. Ezt várjuk és reméljük mi is s különösen neje, ki ebben az évben még két gyermekét is elvesztette s éppen a második eltemetése napján értesült férje eltűnéséről. Ily megpróbáltatásokat kell most némelyeknek kiállani.

Bözödújfalvi hiveink közül ifj. **Pálffy Sándor** és ifj. **Pálffy Zsigmond**, mint népfölkelők mind a ketten kezdettől fogva a harctéren vannak. Utóbbi *kétszer* s előbbi, ki nős, két gyermekes apa *egyszer* sebesült már könnyebben.

Szász András
unitárius lelkész.

98. **Medeséri Derzsi Pál** 82-es szakaszvezető, címz. őrmester, ki két évvel ezelőtt önként állott be katonának, a háború kezdetétől fogva a csatatéren van. Galiciában, mint telefonista, fontos szolgálatokat tett s nyelvtudásával, fordítói készségével elismerést érdemelt. A vidéki ősmérősökről mindig tudósítást küldött s sokan őrizik kedvesen írt sorait az elbucszottakról. Most valahol az olasz szélen szereli drótjait. Öccse, **Zsiga**, honvéd húszár maholnap a harcterre megy.

99. **Gálffy Gábor** 21. honvédezred hadapródja Galiciában teljesített hadiszolgálatot ifjúhoz illő vitézséggel. Május 20-án megsebesült és Kolozsvárra szállították kórházba. Sebesülése könnyebb természetű. Gálffy Kálmán egyházköri gondnok fia.

100. **Árkosi József** kolozsvári egyházfít, mint már régen kiszolgált katonát Galiciába vitték. Egy heves lövészárk uttközet után rendezett rohamban, ahol ő szakaszt vezetett, a karján súlyosan megsebesült. Most Kolozsvárt ápolják. Gyógyulóban van a három fiú apja.

(24.) **Lukácsi Domokos** 82-es székelyről azt a reményteljes hirt közöltük a 7-ik számban, hogy él. Ujabbán arról értesítenek, hogy ez nem az ügyvéd Lukácsi-testvér, a név és a község ugyanaz, csak a személy nem. Tordátfalváról 3 Lukácsi Domokos szolgál a harctéren. A 82-esről még nem jött hír aug. vége óta. Vigasztaló az, hogy Görgényi Dénes szintén tordátfalvi 22-es, csak most juliusban adott életjelt magáról.

101. **Recsenyédi katonák: Török István** itthon értelmes jó gazda, adószedő volt; mint népfelkelő, még a háború elején

bevonult a 24. h. gy.-ezredbe, melylyel azonnal az északi harctérre ment. Az ország határáról levelet írt családjához; de azután csak a bajtársaitól jött az a hír, hogy az első ütközetek valamelyikében hősi halált halt.

Bomhér János egyházközségi gondnok és **Lakatos József** egyházközségi pénztáros a háború elején vonultak be a 24-ik h. ezredbe, előbbiről az a hivatalos értesítés jött a családhoz, hogy f. év tavaszán a galíciai harcokban hősi halált halt. Utóbbi ugyanott orosz fogságba került; családjának Szibériából írt levelet.

Balázs János énekvezér és állami tanító még a háború elején vonult be a 22. h. gy.-ezredbe, hol megnyervén az egyévi önkéntesi jogot s végezvén az önkéntesi iskolát, f. évi március közepén az északi harctérre ment s azóta Bukovinában és kelet Galiciában „operál“ előbb szakaszvezetői, azután hadapródi rangban. Onnan küld naponként levelet forrón szeretett családjához, nem feledkezvén meg hiveiről és kedvelt méheiről sem, mely utóbbiak sok édes mézzel hálálják meg- gondos gazdájuk szives megemlékezését.

Gál Jenő a recsenyédi lelkész fia, a székelykeresztúri állami tanítóképző IV. éves növendéke, komolyan véve a hazaszeretet parancsát 17 éves korában a múlt év okt. havában önként lépett a honvédség kötelékébe s az egy évi önkéntesi jogot megnyerve, az önkéntesi iskolát végezve, f. évi márc. hó közepén az északi harctérre ment, hol jul. hó végéig, mint szakaszvezető, attól kezdve mint hadapród védi a hazát. Mint egyik levelében írja: Jalesciky körül nyaral; mint a vakondok, föld alatt lakik, honnan gyakran kirándulnak medvevadászatra. De azért, jó órában legyen írva, mióta a harctéren van, még a feje sem fáj. Egyéb nem bántja, mint az a gondolat, hogy önkéntes bevonulása által szülőinek aggodalmat okozott. De hiszi, hogy ezt az aggodalmat azóta enyhítette a viszontlátás biztató reménye s főleg az a gondolat, hogy „a haza mindenek előtt.“

Béres Mihály (ifj.) a múlt őszön közös hadseregbeli 82-ik ezredbe szőlítették be, honnan kiképzés után a csendőrséghez osztatott be s azóta, mint ilyen szolgálja a hazát.

Fekete Miklós a 82-ik ezreddel még a háború elején az északi harctérre ment, honnan mint sebesült, hadi kórházba került; felgyógyulván ismét a harctérre ment. Megsebesülvén ismét kórházba került s most Budapesten várja felgyógyulását, hogy ha szükséges, ismét visszamenjen a harctérre.

Szász Ferenc a tavaszon vonult be a 82-ik ezredhez, májusban került a harctérre, ahonnan azt írta haza, hogy a muszkák úgy futnak, hogy utol se lehet érni őket.

Többen levélben köszönik az unitárius tanárok és papok által írott imádságos könyvet, melynek olvasásában sok lelki győ-

nyörüséget találnak s melyet kézről-kézre adnak egymásnak a bajtársak a lövészárkokban is.

102. Dimény Ferenc kitüntetése. A székely fiukból álló 82-ik gyalogezred 7 ik századának parancsnoksága a következők átíratot intézte Brassó megye alispánjához: „Nagyságos Alispán Ur! **Dimény Ferenc** brassói lakos (Erzsébet-u. 17. sz.) a harctéren hősiességével és személyes bátorságával kitüntette magát. Alulírott katonai hatóság azon kéréssel fordul Nagyságodhoz, kegyeskedjék ezen derék hazafi nevét az illető község templomában való kihirdetés útján a lakosság tudomására hozni, hogy ezáltal az őt megillető elismerésben részesüljön. Kérésünk ismétlése mellett vagyunk tisztelettel: a cs. és kir. 82. gyalogezred 7-ik százada Hiel hadnagy, századparanesnok.“ Talán szükségtelen mondani, hogy e szép elismerés egészben tudomására adatott a templomi gyülekezetnek. Dimény Ferencnek atyja Dimény László, a jóra való Újszékely községből származik, jelenleg mint ny. máv. kalauz, brassói lakos és a brassói unitárius egyházközségnek buzgó presbitere. Dimény Ferenc nős és egy gyermeke van. A megérdemelt katonai kitüntetéshez a magunk részéről is gratulálunk.

K. L.

103. Levél a harctérről Útő Béla alsórákosi lelkész úrnak: „Kedves Tisztelendő úr! Mély hálatelt szívvel értesitem, hogy a nekem küldött imakönyvet megkaptam, melynek nagyon örülök s fogadja érte igaz szívből fakadó hála köszönetem nyilvánítását. Melyet szívemen fogok hordozni védő paizsul a harcok közepette, mint szeretett egyházunk becses kincsét és zálogát. Tisztelendő úr nemes és nagybecsű figyelmének köszönhetem, hogy hitünk és egyházunk áldásdús szeretetét ide a harcterre is kiterjesztette. Maradok legalázatosabb hiva 1915 jun. 20. **Kálmán János.**“

(73.) **Imreh Dénes**, mint hadapród, a 82. ezredben április 14-től június 14-ig részt vett Galicián keresztül a gorlicei áttörést követő nagy előnyomulásban. A Santól keletre, Piskorowice előtt egy tanya elfoglalásánál egy gránátlövés következtében súlyos belső sérüléseket szenvedett. Rzesowba, majd Troppauba, végre innen Kolozsvárra került.

104. Deák Ferenc zászlós, a 22. gyalogezredben (II zászlóalj, 7. század), kolozsvári kollégiumunk internátusának volt segéd-felügyelője legutóbb József Ferdinánd kir. herceg IV. hadseregében harcolt három hétig. Itt a Tanew vize mellett, Babicetől keletre, június 21-én egy éjszakai orosz támadás diadalmas visszaverése alatt jobb lábán megsebesült. Érdekes, hogy a 82. ezred 7. századába éppen barátja, Imreh Dénes helyére osztották be, akit akkor nem is láthatott, de nemsokára a troppai (Szilézia) kórházban találkozott vele. Innen mindkettőjüket Kolozsvárra, a Pasteur-intézetbe lévő kórházba hozták.

105. **Pál György** 32 éves gagyí születésű, kolozsvári egyetemi könyvtári szolga, mint a 22. honvéd gy.-ezred egészségügyi tizedese teljesített lelkiismeretes buzgó szolgálatot 1914 augusztusától októberig. Bajtársai utoljára Ungvár közelében látták, beteg. Azóta nyoma veszett. Évek óta hí olvasója volt az Unitárius Közlönynek.

106. **Májay Ferenc** hadapród, (51. gy.-ezred) augusztus 5-én délelőtről dr. Gál Kelemen igazgatónknak ezt az érdekes tábori lapot küldötte: Kedves Nagybátyám! Örömmel írok egy nagy örömhírt. Tegnap este már csak volt Ivangorod. 3-án éjjel indultunk el mintegy 18—20 kmről és 4-én d. u. 2 óra felé az összes erődök repülőgéppé váltak; a föld rengett a dörgéstől, az ég beborult a füsttől és mi örömmünkben ujjongtunk. Ujjongjanak otthon is és tisztelettel legyenek a bakák iránt, mert óriási dolgokat teljesítettek az öreg bakáink! Szerető öcscse: Ferkó.

107. **Árkosi Geley Antal**, mint kolozsvári kollégiumunk VIII. osztályos diákja, mint tornaversenyeken többször kitént ugró és futó, 1914 december 15-en önkéntes jelentkezése alapján egy ski-osztaghoz került. Így ment ki 6 heti kiképzés után után 1915 januárius 28-án a 22. honvédezred egy menetszázadával az uzsoki szoroshoz. E körül a Kárpátokban harcolt április 25-éig, amikor éjjel az oroszok elfogták. Akkor már szakaszvezető volt. Most Stretenszkben, Szibériában van.

108. **Fiatfalvai hős katonák.** Fiatfalváról a mozgósítás óta egy év alatt 44-en vonultak a harctérre az unitáriusok közül, kik közül többen hősi halált haltak az édes magyar hazánk védelmezése közben, többen megsebesültek, mások orosz fogságba estek, míg mások ép test és lélekben maradva küzdi és vívják a titáni harcot mindaddig, míg a győzelem babérjaival megtérve, újra együtt örvendezhetnek szeretteikkel.

Meghaltak: Tánczos Mihály, Fazakas Ferenc, Lőrinczi Mózes, Boszorát Mózes, Csiki Dénes, Csiki Zsiga. *Megsebesültek:* Tánczos Dénes, Tánczos Elek, Fazakas Gergely, Lőrinczi Ferenc, Kovács János L., Gagyí József, Fazakas János, Burszán Lajos gy., Lőrinczi Pál, Kis Miklós, Kovács János, Fazakas Dénes Ifj. *Orosz fogságba estek:* Kálmán János, Béres János, Kovács Dénes (Ferkó), Kovács Dénes, Kis Dénes. *Nem sebesültek meg és tovább szolgálnak:* Fazakas Zsiga, Lőrinczi Dénes, Fazakas Dénes S., Imre Ferenc, Imre Ferenc ifj., Fazakas Ákos, Fazakas Domokos (Ince), Fazakas Domokos, Fazakas Kálmán, Fazakas Dénes, Táncos Péter, Simó Dénes, Simó Mihály, Simó Domokos, Simó Miklós, Csiki Lajos, Barabás Lajos, Fazakas Albert, Fazakas Mihály, Majláth János.

Angolországi utamról.

1913. szeptember hó második és okt. első felében Angliába történt útazásom alkalmával több napig tartózkodtam Budapesten, Bécsben, Münchenben, Kölnben, Bruxellesben, Ostendében és Londonban.*

Londonból Hankinson Fr. unitárius lelkész úr házából Oxfordba útaztam, hol kétévi tanulmányaimat folytatnom kellett. „Manchester College“ nevű intézetünkben kitűnően fogadtak mindannyian: a hallgatók is, a tanárok is.** Részemről azonban különösen dr. Carpenter igazgatót kell kiemelnem s barátaim, a hallgatók közül pedig Scott, Crook, Philipson, Demant urakat.

Az első évi 25 (huszonöt) heti tanulás sikeres bevégzése alatt az angolba jól belejöttem s vakációmat is e célból felhasználni törekedtem Londonban, Newcastleben (északi tengerpart) és a „Tóvidéken“ (Lake-district), meg helyben Oxfordban is.

Hogy vallási, erkölcsi, általános társadalmi, nemzeti és sajátos szociális, meg tudományos s egyéb fajta tapasztalataim (különösen a második évben) milyen eredményekre vezettek és hogy az angol nevelés kérdését illetően mi a benyomásom tanulmányaim és megfigyeléseim alapján, azt szintén külön fogom kiadni.

Annyit azonban mondhatok, hogy a háború előtt sok jót tapasztaltam, meg a háború alatt is közvetlen barátaim részéről; ami azonban az angol külpolitikát és háború-vezetést, meg nemzeti viselkedést illeti, annál elítélendőbbet elképzelhetetlennek tartok.

Ott-tartózkodásom alatt többször találkoztam magyarokkal is s ezek közt különösen Tompa Mártha és Boros Rózsika k. a.-kal, kik a Channing-House-Schoolban végezték tanulmányaikat. Még Londonban találkoztam és tárgyaltam sokat, meg szőttem terveket a már néhai kedves barátommal: Létay Balázsszal. Vele egy házban is laktam, meg együtt járogattunk a British Museum-ba, hová állandó-helyre való fölvétele a Hankinson úr útasítása és segítése mellett történt meg. Róla is egyebütt bővebben írok.

Meg kell említenem, hogy a „British and Foreign Unitarian Association“ titkára, Cop. Bourie úr igen szíves volt. Különben az angol unitáriusok egy része még a háború alatt is nagyon jó barátságot tanúsított és tanúsít irántunk, mert utóvégre is a német a rettegett ellenség s nem mi.

Midőn a fogoly táborból hat (6) heti „szekirozások“ után megszabadulhattam, Oxfordba mentem vissza, hol dr. Carpenter visszavonult igazgató úr házánál töltöttem el ismét egy pár napot,

* Uti tapasztalataimról külön megjelenő művecskémben számolok be nemsokára.

** Ezeknek egymáshoz való kitűnő viszonyáról egyebütt írok.

miután Londonba Hankinson úr házához mentem s ott találkoztam Weress Jenő úrral, a Weress Sándor földb. ur kedves fiával.

Nemsokára megkaptam a „Home-office“-tól az utazási szabadságot s miután az unitáriusok üdvözlétét átvettem, melyet első-sorban a főt. püspök úrnak küldöttek s bámulatukat fejezték ki a fölött, hogy főt.-sége nagy kora ellenére is oly energikus — el-útaztam; továbbá melegen üdvözölték dr. Boros főjegyző urat, Péterfi Dénes ny. esperes és theol. tanár urat (L. Scott, dr. Carpenter), Varga Dénes tanár urat, Csifó Salamon, Gállffy Lőrinc, Józán Miklós, Gál Miklós, Lőfi Ödön (Mr. Hall), Györffy István stb. urakat.

Hankinson úr ma az, aki a legtöbbet tesz a mi embereink érdekében s róla el kell mondanom, hogy ő a modern Krisztus, aki nem törődik a gyanúsításokkal sem s minden kicsinyeskedés ellenére is segíti a németeket is, az osztrákokat is, de különösen a magyarokat.

Tanulmányaimról nem szólhatok e helyen; csak annyit jegyzek meg, hogy sokszor elgondoltam — munkámba temetve magamat és érzelmeimet, — hogy jó hogy én vagyok Angliában s nem más, mert a háboru alatt meg kellett volna bolondúlnia egy gyengébb szervezetű és érzelmein uralkodni nem tudó ifjúnak.

Medeséren, 1915. augusztus 3.

Dr. Kiss Elek.

IRODALOM.

A kolozsvári unitárius kollegium értesítője az 1914—15-ik isk. évről. Lapozzuk végig az Értesítő XXXVI-ik évfolyamát és kiolvashatjuk lapjaiból a nehéz, megfeszített küzdelmet, melyet hosszú év óta, tengernyi ellenséggel vív nemzetünk.

A teológiai intézet lakó-hálózobáival és tantermeivel négy szűk szobácskába húzódik, de azért foly a munka kitarító szorgalommal s az iskolai feladatok elvégzése mellett időt találnak a hallgatók arra is, hogy a sebesültek ápolásában a kórházakban segédkezzenek.

A kollegium új hajlékot keres magának. Benépesíti az Unio vén épületét. Vidám, gyermekhangoktól megifjodnak az öreg falak. A régi gimnázium épülete újból szerephez jut: oda járnak előadásokra az Unio-házának gyermeklakói. Öt tanár könyv helyett kardot vesz kezébe, munkakörüket megosztva betölti a tanári kar. A felsőbb osztálynak, testileg fejlett tanulói, katonai szolgálatra jelentkeznek. De a munka megy tovább: lelkes vezetéssel, kitarító szorgalommal, soha egy pillanatra meg nem akad. Az intézet tanárainak, tanulóinak egy része a harctéren életével, vérével áldoz a honnak, a másik rész itthon teljesíti a honvédő munkát. Csekély alapjaiból az iskola hadikölcsönt jegyez, a Vöröskereszt-Egylet, a

vak katonák részére hangversenyt, torna ünnepélyt rendez. De amellet mindennap gyűl a tanulók szeretett adománya, a beteg katonák segélyezésére: A tanárok rövid pihenési óráikat, a tanulók játékidőjüket is felhasználják s játékkerüket s mellette 3 holdnyi területet megművelnek, beültetnek.

Egy év küzdelmének tudósítása az Értesítő XXXV-ik évfolyama s amikor a nemes vezéreknek munkáikért igaz elismeréssel adózunk, honfiai meleg szívvel kívánjuk: vajha ne munkálkodtak volna hiába!

Egyházi és iskolai mozgalmak

28 új lelkipásztor tette le az esküt kolozsvári egyházunk szép, tágas templomában. Az úrasztal tere egészen tele volt ülve körben a széksorok előtt. Mindenike a meglett férfit, a megállapodáshoz közeledő ifjú erőt fejezte ki. A hány annyi talentum. Egyik kisebb, a másik nagyobb, de ha a jobb részt az összesből egybe lehet kapcsolni, azzal az újkori csodás készülékkel, a mely a gondolatot, az akaratot, ha kell a parancsot is tovább viszi, szükségszerinti távolságra, akkor ez a 28 ifjú mint egy hatalmas óriás a vállára tudja venni az egész unitárius egyház hajóját és oda vezényeli, a hová éppen kell. Ha megérezték s észrevették mily szerencsés időben tétetett fejükre a presbyterek áldása, a most elhangzott dicsőítő papi érdemek 40 esztendő multával nem egyet, hanem mindeniket a dicsőség sugár mezébe fogják öltöztetni.

Kolozsvárt felszentelt új papok a püspöki kinevezés sora szerint: Rédiger Géza marosvásárhelyi, László Balázs iszlói, Kelemen István felsőrákosi, Taar Géza nagy-

ajtai, Szász Dénes haranglábi, ifj. Bartók Endre csegezi, Marosi Márton kadácsi, Székely Kelemen sepsikőröspataki, Keresztesi Dénes szentgericei, Lőrinczy Domokos cserefalvi, Gál Mózes szentkirályi, Bárka József korondi, Sebe Ferenc pipei, Gyórfi István theol. tanár, kolozsvári, Zoltán Sándor h.-szentmártoni, Buzogány Kálmán abrudbányai, Ébert András derzsi, Kincses László füzesgyarmati, Bálint Ödön vadadi, Mátyus Gergely iklandi, Bedő Miklós h.-szentpéteri, Máthé Mihály lokodi, Bedő Árpád kőröspataki, Orbán Lajos polgárdi, Bálint Albert komjátszegi, Zsigmond József h.-jánosfalvi, Báró József muzsnai, dr. Kiss Elek kisolymosi. Reméljük, hogy lapunk közelebbi számában püspökünk és tanáraikkal együtt arckép csoportjukat bemutatthatjuk, ami egy szersmind a jubileum emlékére is fog szolgálni.

A kézzátétel hatásos, megáldó munkájában részt vettek neveiket is megörökítjük lapunkban. Nevezetes azért is, mert a felszentelendő lelkészek nagyszáma miatt a püspök mellett a főjegyzőn,

espereseken és theol. tanárokon kívül lelkészek is vettek részt benne: Ferencz József, dr. Boros György, Végh Mihály, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, Vári Albert, Józsan Miklós, Ürmösi Károly, Lőrinczi Dénes, Guidó Béla, Fazakas Lajos, Pál Ferenc, Ossváth Gábor, József Lajos, Kisgyörgy Sándor, Antonyi Mihály, Ádámossy Gábor, Nagy Béla, Ajtai János, Útő Béla, Kovács Lajos, Szász András, Árkosi Tamás, Ürmösi József, Kiss Sándor, Péter Sándor, ifj. Sándor Gergely.

A Berde ebéden részt vett mint egyházunk vendége Gróf Bethlen Ödön kormánybiztos, főispán, Kenessey Béla ref. püspök, dr. Márki Sándor egyet. prorektor, dr. Haller Gusztáv polgármester, dr. Hirschler apátplébánus, Fábri ev. lelkész. Pohárköszöntő csak három volt kitűzve: a királyra Ferencz József püspök, a Berde pohárral: dr. Ferenczi Géza köri gondnok, a püspökre báró Petrichevich Horváth Kálmán, báró Daniel Gábertól. A vendégek is mindannyian mondtak, a mit aztán viszonoztak: dr. Boros György a plébánusra, Józsan Miklós a ref. püspökre, Kozma Ferenc dr. Márkira.

Egy kis vihar is támadt a főtanácson a Bedő pályázat kihirdetésekor. A bírálókat alapján az E. K. Tanács nem ítélte kiadhatónak, a mi azért volt föltűnő mivel hat pályamű volt benn. Megtörtént az országos pályázatoknál is, hogy 40—50 pályaműből egyet sem találtak elfogadhatónak. A Bedő pályázat népszerű beszédre szól, de irodalmi becsű munkát követel. A két főtételnek nem könnyű megfelelni. A főtanácson jelen volt

lelkészek között egy kis vihar keletkezett a miatt, hogy a bírálókat útastást tartalmaz a jövőbeni pályázóknak. Csak a váratlan meglepetéssel lehet megmagyarázni a nap ünnepélyes hangulatának azt a kikökenését, a melyet korántsem javított az a védő beszéd, a mely más oldalra akarta zökkeníteni a már jó útba igazodott közhangulatot.

Theologiai akadémia lesz a neve egykor Papnevelő, később Theologiai Intézetünknek. Az újított szabályzat tárgyalása rendjén az E. Főtanács így határozott. Egyetlen főiskolánknak a többi felsőbb tanintézetek mellé állítása az egyháznak újabb előre lépése. A tanári kar ezzel, ama szép és nemes feladat elé van állítva, hogy most miután már az is meg van erősödve, a benső fejlődést, kifelé terjedést fokozott erővel munkálja. A főtanácsi bizottság a szabályzatba egy pár érdekes javítást ajánlott be, a mit a Főtanács el is fogadott. A tanácskozás rendjén tett javaslatra azt is bevette a Főtanács, hogy gyakorló lelkészek tíz évi szolgálat után megfelelő szakirodalmi munkásság fölmutatásával jelentkezhetnek theologiai tanári vizsgára.

Pap Mózes az E. Főtanács tünnetőleg újra választotta a székelykeresztúri főgymnázium igazgatójává. Megérdemelte, mert az ő lankadatlan buzgóságának köszönhető, hogy az intézetnek már kész az új épülete, egy gyönyörű új telken, hogy van nyolc osztálya és már ebben az évben lesz konviktusa. A Főtanács a tordai volt iskola alapjaiból az aranyosszéki

fiukat segíyezni fogja, de bizony a jótékonyásra nagy új tér nyílik, mert a szegény fiuk taníttatása, csak nagy és lelkes támogatással könnyíthető meg. Üdvözljük a lelkes igazgatót, de nem buzdítjuk, hanem még inkább mérsékelni szeretnők, mert ő erejét nem tudja kímélni.

Az **E. K. Tanács** ujonnan választott tagjai: Vári Albert, Lőrinczi Dénés esperes, dr. Árkossy Gyula, Albert Dénes, Pákey Lajos, dr. Tóth György, Csegezi Mihály, Varga Dénes, Székely László.

Új egyháztanácsosok: egyházi részről Régeni Áron, ifj. Útő Lajos lelkész, Útő Lajos kántortanító; világi részről: dr. ifj. báró Daniel Gábor, dr. Zsakó Andor, Rediger Béla, Halmágyi Gábor, Vajda Ákos, dr. Vass Miklós, Varga András, Weress Sándor, összesen 11.

Májay Ferenc kadet az 51-ik gyalogezrednél dr. Tóth György törvénybíró úrnak a következőket írja: Kedves Jóakarom, mélyen tisztelt Bíró Úr! Régóta hallgattam, de ez érthető. Hiszen óriási feladatok előtt állottunk — állunk most is, — de eddig sikeresen és gyorsan haladtunk előre. Ezutánra is meg van a jóakarát, a bizalom! A mai d. e. is 3 ágyut, 500 foglyot és egy támaszpontot vesztett el a kedves szomszéd erős Ivánjából. Simándi Tamástól kaptam választ, német nyelven írt. Semmi különöst nem ír, mert nem írhat. Bizonyára ügyelnek a kulturfranciák, hogy igazat ne írasson! Valamelyik képes hetilapban láttam egy csoport inter-náltat, amint titokban megünneplik március 15-ét. Köztük volt Si-

mándi is! Engem csak az búsít, hogyha kikerülök élve, hogy tanulmányaimban nagyon elmaradok. Barátaim közül nem egynek már a második alapvizsgálója is meg van s én hol vagyok! A legjobbakat kívánva, maradok tisztelője: Májay.

Elhunytak. Özv. *Sebes Pálné* élete 72-ik évében elhunyt Váczon leánya, Borbély Sándorné házánál. Nagy leánya, családjá gyászolja a jó anyát és nagyanyát.

Köszönetnyilvánítás. *Józan Miklós* budapesti unitárius esperes úr 25 éves lelkészi pályájának évfordulója alkalmából néhai édes apja: Józan Elek, volt sinfalvi rektor és édes anyja: született Becsky Rózália nevére a sinfalvi unitárius egyházköztségben négy drb Torockói Néptakarékptári részvényben 400 K értékű alapítványt tett azzal a rendeltetéssel, hogy a kamatok egy része — a sinfalvi unitárius egyház kebelében — a magyar unitárius egyházi ének művelésére fordíttassék és egy, az egyháziasságban, iskolában és templomban egyaránt buzgó énekes és jó magaviseletű, szorgalmas iskolai növendék jutalmazására szolgáljon. A kamatok másik része tőkésíttessék. A fiui szeretetnek és vallásos buzgóságnak ezen alapítványban való megnyilatkozása egyik legszebb emléke lesz a 25 éves lelkészi évfordulónak. Egyházközségünk nevében a leghálásabb köszönetet mondunk a nemeslelkű alapítványozónak és Isten áldását kérjük további működésére. Sinfalva, 1915 augusztus hó 1. *Balázs Dani* gondnok, *Balázs András* lelkész.

A dévai Dávid Ferenc imaház Aranykönyve.

— Tizedik közlemény. —

103. Bede János egyházi tanácsostól Kolozsvár 11 kor. 66 fill.
104. Ürmösi József máv. ellenőr Brassó 15 kor.
105. Kisgyörgy Tamás tanító Bölön 44. sz. íven: Czell Ignác ref. lelkész Bölön 1 kor., Bölöni Takarékpénztár Bölön 5 kor., Kisgyörgy Tamás Bölön 4 kor.
106. Gálfalvi Samu székelykeresztúri főgimn. tanár 40 kor.
107. Bede János egyházi tanácsostól Kolozsvár II. részlet 11 kor. 66 fill.
108. Deák Miklós Sz.-Mihályi unit. lelkész gyűjtőívén: Lengyel Sámuel gyógyszerész Székelykeresztúr 1 kor., dr. Pap Béla ügyvéd Székelykeresztúr 2 kor., 5 fill., Rösler Gábor kereskedő Székelykeresztúr 1 kor., Koncz Ilyés vendéglős Székelykeresztúr 1 kor., Jäger Viktor gyógyszerész Székelykeresztúr 1 kor., dr. Kovács Géza orvos Székelykeresztúr 1 kor., Székelyszentmihályi unitárius egyházközség 20 kor., Kobátfalvi unitárius leány egyházközség 20 kor., Alsóbencédi unitárius leány egyházközség 10 kor., Felsőbencédi unitárius leány egyházközség 5 kor., Kobátfalva és vidéke fogyasztó szövetkezet 100 kor., Deák Miklós Székely-Szentmihályi unitárius lelkész 10 kor.
109. Ferencz József püspök Kolozsvár II. részlet 100 kor.
110. Hegedüs Mihály (Gálfi Lőrinc útján) 5 kor.
111. Lipkay Arthurnétól gyűjtőívén Budapest: Kiss Lajos j.-számvevő Gálszén 2 kor., Bauer Antal Budapest 2 kor., Némethy Ödön kereskedő Budapest 1 kor., dr. Szentpétery Zoltán ügyvéd 2 kor., Lipkay Arthur főlev.-táros Budapest 2 kor., Dimar Jenő egyetemi fogalmazó Budapest 2 kor., M. A. Budapest 1 kor., Brodi Miklós Budapest 2 kor., Sebestyén Endre Budapest 2 kor., B. Várady Józsefné szerkesztő neje Budapest 1 kor., Simó Ferenc Budapest 3 kor., N. N. Budapest 1 kor., Korbachné Budapest 1 kor., Lipkai Gyula főmérnök Budapest 2 kor., Beretzky Béla gyógyszerész Budapest 2 kor., Ray Emma és Irén Gyöngyös 2 kor., özv. Horzsik Kálmánné Budapest 2 kor., dr. Pallay Sándor Budapest 2 kor., Erdöss Hermanné Kolozsvár 2 kor., Lipkay Arthurné Budapest 4 kor.
112. Ajtay János Homorodalmás 367. és 25. sz. gyűjtőívén: Ajtay János unitárius lelkész 5 kor., Sándor Mózes földm. 10 K, Unitárius Egyházközség 100 K, Vajda Antal ig. tanító 2 K, Szabó Mihály pataki földm. 2 K, Horváth János alsó földm. 1 K, Sándor Mózes kerti földm. 40 f., Szabó Mihály Sándor földm. 4 K, Bodor István id. földm. 1 K, Papp Mihály földm. 1 K, Donáth Mózes (Gothárd) földm. 1 K, Szabó Mózes (Zsigm.) földm. 1 K, Baczó Mózes Orbán földm. 2 K, Szabi József (muszka) földm. 2 K.

Új főgymnasium. Immár Székelykeresztúron is új és teljes főgymnasium lesz, mert az 1915–16. tanévre a VIII-ik osztály is megnyílik. Üdvözljük a székely kiltartást, mely nemcsak a harctéren, hanem a közmívelődésben is kivívja, amit akar.

Székelykeresztúron is konviktus foglenni. Az E. K. Tanács felhatalmazta az igazgatóságot, hogy munkába vegye ezt a régóta sóvárgott intézményt. Pap Mózes igazgató buzgósága ezt is megvalósítja a tanári kar támogatásával.

A németországi egyetemre kijelölte a Teológiai Intézet Csiky Gábor jeles lelkészjelöltet. Ha a béke helyreáll, akkor fogja megkezdeni tanulmányait.

Elhunytak. *Halmay Istvánné, Kádár Berta*, kinek házasságáról csak nemrég emlékezünk meg, őszinte mély fájdalomkra elhunyt július 23-án. Az élet nehéz próbáit hosszú életen át nagy kitartással, jó kedvvel kiállotta. A reá bizottakban mindhalálíg hű volt s korai elhunytát a kolozsvári Vöröskereszt kórházban tíz hónapig nagy önfeláldozással végzett ápolói munka idézte elő. Mi, akik ismertük lelkesedő buzgalmát, őszinte fájdalommal sajnáljuk, hogy a családi élet nyugalma nem élvezhette. — *Máté Béla* (lásd A mikatonáink rovatban). — *Ózv. Pap Jánosné*, a kereszturi főgymnasium új épülete helyének tulajdonosa elhunyt június 29-én rövid ideig tartó betegség után 80 éves korában. A nemesszivű úrinőt köztisztület környékezte, minek j. léül a kereszturi gymnasium tanári kara alapítványt tett nevére. —

Sulyos csapás szomorította meg dr. Mikó Lőrinc beszercei törv. bírót és feleségét, Zsákó Arankát: Judit kis lányuk rövid hét lefolyása alatt, a tavaszi gyermekjárványoknak áldozatul esett. Az édes apát az északi harctéren érte a váratlan gyász híre. A megrendült lelkű szülők fájdalomában, a jó barátok és ismerősök seregével, igaz részvétellel osztozunk s számukra Istentől vigasztalást kérünk. — *Dr. Kemény Gábor* tanár kis fia, Tordán, július 24-én 2 éves korában meghalt, szülői mély bánatára.

Az E. M. E. köszönete. Szép kitüntetés érte kolozsvári kollégiumunk derék gépészét, *Andrássy Ferencet*, aki nagy buzgalommal és kiváló eredménnyel — több ezer darabbal — vett részt az Erdélyi Múzeum-Egyesület háborus levél- és tábori-lap gyűjteménye megalapításában és gyarapításában. Az E. M. E. válaszmánya meglehetősen hangú levélben köszönte meg buzgalmát, melyben többek közt a következőket írják:

„Nekünk az a célunk, hogy gyűjteményünkben e nagy küzdelem résztvevői közül minél többnek állítsunk a jövődő számára háborús levelezésük megőrzésével emléket s e cél elérésére senki sem tett többet buzgó és értékes gyűjtésével, mint igen tisztelt Gépész úr.

Midőn ezt hálásan elismerjük, további szives és lelkes támogatását bizalommal kérve, egyszerűen eddigi gyűjtéséért egyesületünk nevében a legmelegebb köszönetünket fejezzük ki.“ *Andrássy* gyűjtését az E. M. E. részére nagy sikerrel tovább folytatja.

Háborus egyházi irodalom:

Birtha József: Háborus beszédek és imák	K	—50
Fülöp Béla: Bucsuztatók hadban elesettek felett ..	”	1—
Kiss József: Egyházi beszédek világháboru idején..	”	3·40
Lencz G.: Beszédek és imák háborui alkalmakra II. kötet.....	”	5—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök. Egyházi beszédek	”	1·80
Sós K.: Isten és haza mindenünk! Egyházi beszédek	”	1·20
Szappanos Gy.: Istenre bízom magamat. Egyházi beszédek	”	3—
Szentkirályi K.: Imádságok és beszédek háborus idő- ben I. kötet K —80; II. 1—; III.	”	2—
Szűts L.: Egyházi beszédek háborus alkalmakra....	”	—50
” ” ” ” ” ” ”	”	1·20

Egyéb theologiai ujdonságok:

Bernát István: Az igazi élet felé	K	1·20
Kirner A. B.: Betegápoló lelkész munkája a világ- háboruban	”	—50
Kiss G.: Új Magyarország és keresztyénség	”	1—
Lukácsy I.: Krisztus visszajövele. Füzve 4·20; kötve	”	5—
Dr. Szabó Aladár: Jézus élete. Füzve K 3—; kötve	”	5—
Ifj. Szabó Aladár: A boldogság feltételei. 6 elmékl.	”	1—
Ifj. Victor János: Jézus önarcképei. 8 elméklés ..	”	2—

Legújabb háborus imádságos könyvek:

Birtha J.: Órangyal. Imakönyv katonák és itthonma- radottak számára.....	K	—30
Keresztesi Károly: Ima, szükség s háboru idején ..	”	—25
Murányi J.: Szüntelen imádkozzatok!	”	—20
Nagy: Ne félj, — csak higgy!	”	—20

Világháboru pontos térképei à K 2·50.

Galicia, Olaszország, Szerbia, Franciaország, Orosz-
országban (Szibériában) levő hadifoglyok térk. K 1—

Raphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Legújabb theologiai ujdonság!

Révész Imre: Dévay Bíró Mátyás tanításai. Tanulmány a magy. prot. theologiai gondolkodás kezdeteiből K 5.—

Egyéb theologiai ujdonságok:

Bernát István: Az igazi élet felé K 1·20
Kirner A. B.: Betegápoló lelkész munkája a világháboruban ” —50
Kiss G.: Új Magyarország és kereszténység ” 1.—
Lukácsy I.: Krisztus visszajövetele. Füzve 4·20; kötve ” 5.—
Dr. Szabó Aladár: Jézus élete. Füzve K 3.—; kötve ” 5.—
Ifj. Szabó Aladár: A boldogság feltételei. 6 elmékl. ” 1.—
Ifj. Victor János: Jézus önarcképei. 8 elmélkedés .. ” 2.—

Háborus egyházi irodalom:

Birtha József: Háborus beszédek és imák K —50
Fülöp Béla: Bucsuztatók hadban elesettek felett .. ” 1.—
Kiss József: Egyházi beszédek világháboru idején.. ” 3·40
Lencz G.: Beszédek és imák háborui alkalmakra II. kötet..... ” 5.—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök. Egyházi beszédek ” 1·80
Sós K.: Isten és haza mindenünk! Egyházi beszédek ” 1·20
Szappanos Gy.: Istenre bízom magamat. Egyházi beszédek ” 3.—
Szentkirályi K.: Imádságok és beszédek háborus időben I. kötet K —80; II. 1.—; III. ” 2.—
Szüts L.: Egyházi beszédek háborus alkalmakra.... ” 1·20

Legújabb háborus imádságos könyvek:

Birtha J.: Örangyal. Imakönyv katonák és itthonmaradottak számára..... K —30
Keresztesi Károly: Ima, szükség s háboru idején .. ” —25
Murányi J.: Szüntelen imádkozzatok! ” —20
Szappanos Gy.: Imádságok itthonmaradottak részére ” —24

Raphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.